

Risti põhikooli kuus lõpetajat

saavad täna tunnistused ja on valmis maailma vallutama. Lk 4

Helilooja Erki Meister

loitsib uue kontserdikavaga paremat homset. Lk 5

Lääne Elu

Värsked uudised www.le.ee

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT

NELJAPÄEV, 15. JUUNI 2023 | NR 68 (4908) | 1,50 €

Arnold Unt:

ühishauda maetud on ümbermatmiseks valmis. Lk 3

Palivere kooli matemaatikaõpetaja Signe Saviir ütles eile, et läbi kukkusid ka lapsed, kellest ta seda ei oleks osanud karta.

URMAS LAURI

● LÕPUEKSAM

Iga neljas kukkus matemaatikas läbi

Koroona-aastate distants- ehk ulaõppest jäänud lünkade tõttu põrus matemaatika lõpueksamil 25 protsenti Läänemaa 9. klasside lastest.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Eile hommikul istusid Palivere kooli neli üheksandikku klassitoas ja õppisid matemaatikat, nagu polekski suur suvi käes, lõpuaktus ukse ees ja eksamid selja taga. Ei olnudki – ees ootas järelksam. Paliveres kukkus üheksast lõpetajast läbi neli. „Sellist läbi kukkunute protsenti pole mul kunagi olnud,” ütles Palivere kooli matemaatikaõpetaja Signe Saviir.

30 aastat matemaatikat andnud Saviir meenutas, et Haapsalu Wiedemanni gümnaasiumis töötades oli tal läbi kukkunuid üks-kaks üle 30 õpilase kohta. Seitse aasta eest Paliveres oli lõpetajate matemaatikaeksami keskmine hinne neli. „Tuletasin meelde, et ennast kuidagi turgutada,” ütles Saviir. Tänavu kukkusid läbi ka muudu kolmelised lapsed ja see oli šokk. Üks hiline allapoolle tuli kõigil. „Viielised said nelja, neljalised kolme, kolmelised põrusid,” ütles Saviir.

Palivere kool ei ole erand. Läänemaal põrus matemaatikas 60 last – 25 protsenti. Kõige kehvemini läks matemaatikaeksam Ridaldas, kus tosinast lapsest õnnestus see ära teha vaid kolmel. Noarootsi 21 lõpetajast jäi eksam sooritamata kaheksal, Oru 14st viiel. Haapsalu põhikoolis jäi lati alla

veerandsada last – iga viies, Taebblas iga neljas, Martnas iga kolmas.

„Oht oli, et nad ära ei tee,” ütles Taebbla kooli direktor Jaanus Mägi. „Siin on kaks asja – nad on nõrgad ja suure paugu pani distantsõpe.” Lõpueksamid mõeldavad kolme viimase aasta tulemust, tänavused 9. klassi lapsed on kaks aastat olnud ulaõppel, kus suurem jagu sõltub lapsest endast ja õpetajal pole võimalik see, mis oleks võimalik klassiruumis. „Kõige rohkem kannatasid nõrgemad lapsed ja eriti matemaatikas, mis nõuab järjepidevat tööd,” ütles Mägi.

Taebblas kukkus tänavu läbi kuus last (iga neljas). Mullu sai põhikooli lõpetada ükskõik kui kehvade tulemustega, põrujaid polnud, aga see on näiline. Tänavu kehtestas ministereium 50 protsendi lävendi. Kui see kehtinuks ka mullu, kukkunuks Taebblas läbi iga kolmas lõpetaja.

● Kõige kehvemini läks matemaatikaeksam Ridaldas, kus tosinast lapsest õnnestus see ära teha vaid kolmel.

„Arvestades koroona-aastaid, mis on olnud, ma ütleksin, et rahuldav,” ütles veerandsaja läbi kukkunu kohta Haapsalu põhikooli direktor Anne Mahoni. „Me kartime hullemat.” Kui 50 protsendi lävend mullu kehtinuks, olnuks põrujaid praegusest tüki rohkem. „Kas just poole rohkem, aga rohkem,” ütles Mahoni. Kolm tänavusest 25st on Ukrainas lapsed, kellel eesti keelgi

pole veel selge, ülejäänutel on koroonaalüngad. „Ja mitte ainult matemaatikas,” märkis Mahoni. „Kogu õppimises, kõikides teadmistes on auk.” Auk on ka oskuses õppida.

„Kõik olid õpitud teemad. Ma ise lihtsalt ei osanud,” ütles lõpueksami kohta Palivere kooli tüdruk. Ka õpetajate sõnul pidanuks eksam olema jõukohane. „Üsna tavaline keskmine,” ütles Kullamaa kooli matemaatikaõpetaja Siivi Jõgi. „Ei olnud seal midagi rasket või õppekavavälisest. Täiesti tehtav.” – „Ma ei ütleks, et raske oli,” sõnas Oru kooli juht Andres Kampmann. – „Ega midagi üle mõistuse keerulist olnud. Tehtav eksam,” ütles Vormsi kooli juht Age Hälvin.

Palivere lapsed pidasid kõige keerulisemaks tekstülesannet. „Puhtalt lugemisoskuse peale,” märkis Saviir. Kui laps tekstist aru ei saa, võib ta ju õigesti arvutada, aga arvutab vale asja ja selle eest punkte ei saa. „Luge-ma pidi hästi hoolikalt. Näiteks oli, et ümarda kümnelisteni. Ta-

Põhikoolilõpetajad / matemaatikas läbi kukkunud

- Haapsalu põhikool 128/25
 - Ridala kool 12/9
 - Noarootsi kool 2½
 - Taebbla kool 24/6
 - Oru kool 1½
 - Palivere kool 9/4
 - Martna kool 6/2
 - Kullamaa kool 12/1
 - Vormsi kool 6/-
 - Risti kool 6/-
- Kokku 238/60**

ALLIKAS: KOOLID

valisem on, et ümarda kümnelisteni,” ütles Risti kooli matemaatikaõpetaja Terje Remma.

Kui üldse midagi muuta, siis muutnuks Saviir ülesannete järjekorda – esimene oli fakte täis kuhjatud tekstülesanne. „Mõni jooksiski kohe kinni,” ütles Saviir. 15–16aastaselt ei pruugi olla oskust järgmised lihtsamad ülesanded enne ära lahendada ja siis esimese kallal edasi pisida.

Vald toetab kultuurisaali tehnika ostmist

Lääne-Nigula volikogu otsustab täna, kas suurendada OÜ Oru Kultuurisaal osakapitali 70 000 euro võrra, et kultuurisaalil tekiks võimekus korraldada riigihange saali heli-, valgus- ja videotehnika ostmiseks.

Täna peab Oru kultuurisaalis lõpuaktust Oru kool. Saalis on Koit Uusi ettevõtte Interrobang 163 000 euroga hangitud ja paigaldatud heli-, valgus- ja videotehnika, mida on kultuurisaalis seni tasuta kasutatud. Märtsis teatas Uus, et laseb lõpuaktuse ära teha, siis viib endale kuuluvad seadmed saalist ära. Uusi sõnul oli ta aja valinud arvestusega, et kooli alguseks jõuaks saali uuesti sisustada, viies läbi vajalikud hanked. „Palun arvestada, et minu poolt seni ainuüksi ehituse paigutatud ca 340 000 on piisavalt suur panus ja mitte survestada veel 160 000 nõudmisega,” põhjendas Uus toona oma otsust. Eile polnud Uus nõus toona kirjutatud Lääne Elule kommenteerima.

Vallavanem Janno Randmaa loodab, et asjalood siiski selliseks ei kujune. „Meil oli temaga vestlus ülelele [esmaspäeval] ja siis ta nii enam ei öelnud,” ütles Randmaa. Vallavanema sõnul olevat ta Uusile öelnud, et vald tegeleb probleemi lahendamiseks. „Et [volikogu otsusega kultuurisaalile see võimekus tekib ja siis tuleb hakata selle hankega tegelema,” ütles Randmaa. „Me ei tea, kes hanke võidab, aga asi liigub.”

Vallavanemal pole midagi selle vastu, kui Uus oma tehnikaga hankel osaleks. „Kui ta nendesse [riigihankega seatud] raamidesse mahub, on tal loomulikult selleks õigus,” nentis Randmaa.

„Iga samm viib rohkem lahenduse poole,” ütles kultuurisaali juhatuse ja ka vallavolikogu liige Elle Ljubomirov. Asjaga seotud isikuna polnud ta nõus andma hinnangut tekkinud olukorrale.

Volikogu otsuse eelnõu järgi antakse OÜ-le Oru Kultuurisaal 2023. aastal garantii summas 70 000 eurot – selle võrra suurendatakse osatähtsuse osakapitali. „Arendus- ja eelarvekomisjon seda eelnõu toetas ja nii ta volikogusse ka läheb,” ütles Randmaa eile Lääne Elule. „Põhimõtteliselt on vald pannud öla alla, et hange saaks läbi viia.”

Randmaa sõnul kultuurisaalile sellest rahast siiski ei piisa. „Aga see on piisav selleks, et saaks asjaga liikuma ja esmavajaliku soetada,” ütles ta.

Volikogu otsuse eelnõu järgi tuleb tehnika rahaliste võimaluste piires hankida olulisuse järjekorras ja iga osa oleks funktsionaalselt iseseisvalt kasutatav, tasudes osade eest eraldi maksetena.

URMAS LAURI

● JUHTKIRI

Eesmärk peaks olema

Põhikooli matemaatika riigieksami tulemused olid kasinad. Pääsküla kooli üheksandikest põrusid pooled, lastevanemad olid šokeeritud, süüdistati õpetajat, kuni sai selgeks, et ka mujal on kehvasti. Läänemaal kukkus läbi iga viies laps, mõnes koolis oli põrujaid rohkem kui neid, kes tegid eksami ära.

Mis siis lahti on? Ühest küljest ei midagi. Mullu ei olnud vanemad šokeeritud, et laps kukkus läbi, sest lävendit ei olnud – igaüks lõpetas 9. klassi igal juhul, ükskõik kui kesiste tulemustega. Tänavu kehtestas ministerium 50 protsendi nõude. Kui õpilane saab alla poole punkte, siis on ta läbi kukkunud ja peab tegema järeleksami. Kui lävend kehtinuks ka mullu, oluks läbi kukkujaid, vähemalt Läänemaal, rohkem kui tänavu.

Tegelikult on põhikooli matemaatika riigieksami tulemus olnud juba kaks aastat umbes kümme protsenti madalam kui varem ja see pole kedagi šokeerinud, sest pole lävendit, pole läbi kukkujaid, pole põhjust muretseda. Sellest hoolimata otsustas haridus- ja teadusminister kehtestada 50 protsendi nõude, arvestamata seda, et tänavused lõpetajad on kaks aastat kolmest (põhikooli kolmas aste) veetnud distantsooppel, mis jättis teadmistesse lüngad. Arvestamata seda, et kannatasid kõik, aga eriti nõrgemad ja eriti täpisteadustes nagu matemaatika.

Olemuslikult konservatiivset haridus-süsteemi koordineerib haridus- ja teadusministerium sihitu rabelemisega. Kord seotakse põhikooli riigieksamid kooli lõpetamisest lahti, siis astutakse hopsti samm tagasi ja pannakse lõpetamine taas riigieksamitest sõltuma. Kord tekib idee lõpueksamid ja hindded üldse ära kaotada, siis idee need alles jätta, aga märkida hinde asemel tunnistusele protsent.

Ministeriumi ametnikud on ilmutanud harukordset leidlikkust oma vahelduvaid ideid põhjendada. Paraku jääb arusaamatuks, kas taoliselt aastaid segadust külvanud sihitul rabelemisel ka eesmärk on.

● TEISED LEHED

Üldse mitte depressiivsed asumid!

SAARTE HÄÄL. Nõrgemate gruppide häält tuleb kuulata, see on demokraatlik. Eestis on tüütatud laulda depressiivsetest väikelinnadest ja mõni lausa nimeliselt välja otsitud. Enamasti tehakse kohalikule rahvale asjatult liiga. Tegelikult on Eestis väga toredaid ja tegusaid kogukondi ning mida rohkem seesuguseid elavaid asumeid, seda põnevam ja mitmekesisem on elu igas väikese riigi nurgas, kirjutab Neeme Korv. Eriti tore, kui sellised sündmused toimuvad nii-öelda alt üles ehk kodanikualgatuse korras.

Kui kogukond on harjunud omavahel suhtlema ja seeläbi tugevneb, saavad ettevõtjad selle kogukonnaga (ja selles kogukonnas) ka asju ajada. Näiteks leppida kokku planeeringuid, ilma et keegi kuskilt väljast tuleks üksikuid vastalisi häälti võimendada.

Asumi- või kogukonnapäevad erinevad põhimõtteliselt kontsertidest või näiteks suurematest jaanipidudest, millest kohalik identiteet kipub eemalduma.

Meil on selline kole ja negatiivne sõna nagu „kolkapatriotism”. Mina pööraks selle positiivseks: neis üritustes, mis südamega tehtud, avaldub meie inimeste ettevõtlikkus ja elujõud.

● LAUSELAEN

„Mina veel paanikas ei ole, aga murelik olen küll.”

Lähtu põllumajandusühistu juhataja liige **Hardi Rehkal** pöuasest suve algusest. Lääne Elu, 13. juuni 2023

Moraalne riik

Uue valitsuse plaanides on maksumuudatuste kõrval oluline koht ka valdkonnal, mis otseselt arvudes ei väljendu.

Meie ühiskond on üldiselt lõhestunud, aga üsna tähelepanuväärselt on eraldusjoon maha pandud abielu küsimustes. Inimesed vaidlevad teemade üle, mille üle mõned aastakümned tagasi eriti ei diskuteeritud. Seda hoolimata sellest, et nähtused, millest jutt, on olemas olnud aastatuhandeid.

Lugesin hiljuti üht mõttearendust abielu teemal ja seal oli suhtumine sellesse eristatud kolme kategooriasse: traditsiooniline, modernne ja kristlik. Traditsiooniline suhtumine on selline, mis on eksisteerinud aastatuhandeid ja mille põhi-tees on: „Kõik peab väliselt korrektna välja nägema.” Modernne lähemisviis abielule on kaasajal üsna populaarseks muutunud arusaam, et kahe täiskasvanud inimese vahel on kõik variandid lubatud ja riik peaks oma seadustega sellisele suhtumisele kaasa aitama. Kristlik arusaam väljendub ehk kõige paremini Kristuse mäejuhtluses avaldatud seisukohas: „Igaüks, kes naise peale vaatab teda himustades, on abielu rikkunud oma südames.”

Millise variandiga peaks kaasa minema nüüdisaegne demokraatlik õigusriik? Milline peaks abieluliste suhete vallas olema n-õ riigimoraal või kas seda peaks üldse olema? Teatavasti saab riiklik regulatsioon puudutada ainult inimeste käitumist, mitte mõtlemist. Muidugi on inimesi, kes arvavad, et sunniviisil saab inimesi teistmoodi mõtlema panna, aga kas selline suhtumine pole ise juba äärmiselt ebamoraalne? Niisiis saaks tõeliselt kristlik suhtumine abiellu olla vaid vabatahtlik, südame sunnil tehtud valik ja riigi seisukohalt oleks seda raske isegi kindlaks teha. Veel vähem oleks põhjendatud riigi poolt sellise suhtumise pealesurumine, kuigi ilmselgelt on ajaloo jooksul olnud inimesi, kes just religiooni siuks ja vormiks olevaid nõudeid on soovinud riigi seadustega kehtestada.

Hiljuti hakati Iraani totalitaarse religioosse režiimi poolt rakendama naiste riietuse kontrollimiseks nüüdisaegseid tehnilisi vahendeid. Kindlasti on teistegi uskkondade inimeste hulgas selliseid, kes sooviksid tä-

JAAANUS RIIMETS
Põhja-Eesti pimedate ühingu juhataja liige

napäeva ühiskondades kehtestada selliseid kontrollimeetodeid, et „moraali taset tõsta”. Muidugi ei tõuse selliste abinõude tulemusena moraalne tase, vaid fanaatilised inimesed saavad võimu abil omi eesmärgi saavutada. Need eesmärgid pole aga kaugelki moraalsed, kuigi ehk näivad sellistena. Sellist mõtlemis- ja käitumisliiki esindavad inimesed nagu Jeesuse ristilööjad soovisid just kehtestada totalitaarset religioosset režiimi. Neid on ka tänapäeval küll. Jeesus ja tema õpetus vastandusid otseselt sellisele idoloogiale.

Traditsioonilise suhtumise puhul soovitakse, et kõik oleks juriidiliselt korrektna. Tempel passis nagu varsematel aastatel või märges registris nagu nüüdsel ajal. See, mis toimub paberiga kaitstud koduseinte vahel, pole väga oluline. Kas on seal vägivalda või siirast armastust, see pole kellegi asi. Kui natuke kaugemast kirjanduslikust minevikust näidet otsida, siis oleks selliseks osutunud junkur Risbiteri ja Agnese abielu, kui Eduard Bornhöhe jutustus poleks õnnelikult lõppenud. Teisalt aga ka vürst Gabrieli abielu Agneseaga oluks selgelt traditsiooniline. Ja ilmselgelt õnnelik. Iseloomulik on, et esimese variandi saavutamiseks arendas tegevust eeskätt klooster, teise variandi poolt olid eelkõige lihtsad ja heatahtlikud inimesed.

Modernne variant on oma haripunkti saavutamata abieluvõrdsuse sisseviimisega riikliku seadusandluse. Polegi väga oluline, millises vormis seda soovitakse teha. Ühelt poolt on õiglane, kui riik jätab enamiku küsimustest inimeste endi vastata, eriti selles keemilises valdkonnas – sest ega puht reaalses elus muuda seadusemuudatus suurt midagi. Osa inimesi küll satub vaimustusse uutest suurtest vabadustest, osa protesteerib teravalt

● Paraku kuulutatakse eriti tänapäeval kirikutes vägagi vastandlike põhimõtteid ja elatakse veelgi vastandlikumate järgi.

Hooldereform toetab väarikat vananemist

Juulis jõustuv hooldereform on suur samm edasi meie ühiskonna suhtumises vanemaealiste hooldamisse ning väarikasse vananemisse.

Reform nõuab nii omavalitsustelt kui ka hooldekodudelt suurt pingutust ja koostööd, kuid tänu sellele muutub hooldusteenus senisest kättesaadavamaks ja õiglasemaks.

On arusaadav, et iga eakas soovib elada võimalikult kaua oma kodus ja ise toime tulla. Ühel hetkel tuleb aga ehk tõdeda, et päris ükski kõigega toime ei tule ja lähedaste abi on vältimatu. Võib juhtuda, et lapsed või lapselapsed on kaugel või on sootuks ise abivajajad – siis võib piisata sobivast kodusest toest, mida pakub omavalitsus. Kui aga vajadus kasvab, tuleb leida koht hooldekodus. Praegu elab hooldekodudes üle 9000 eaka.

Hooldekodu on üsna kallis – see pole ju koht, kuhu eakas nii-öelda eest ära panna, vaid seal kantakse tema eest hoolt ja talle pakutakse tegevusi, mis teda ärksana hoiavad. Seni on hooldekodu koht paljudel peeredele üle jõe käinud, mistõttu on omastehooldajate küsimus olnud aas-

MARET MARIPUU
sotsiaalkindlustusameti peadirektor

taid terava tähelepanu all. Üks olulisimaid reformiga kaasnevaid muudatusi ongi seotud kohamaksuga. Seni on inimesed pidanud oma lähedaste hooldamise eest hooldekodus ise tasuma, kuid see on nii rahaliselt kui ka emotsionaalselt raske. Hooldereformiga tuleb riik kohamaksu tasumisel appi. See on väga kaalukas sotsiaalne muudatus, mis aitab leevendada perekondade rahalisi muresid ning tagab kõigile väarika vananemise võimaluse. Mitte ükski eakas ei soovi olla oma lähedaste koormaks.

Hooldereform jõustub juba 1. juulil. Kande roll reformi ettevalmistamisel ja elluviimisel on omavalitsustel. Viimased reformieelsed nädalad on neile eriti tömahukad. Nad on pidanud välja selgitama omakandi inimesed, kes juba on hooldekodus, ning hinnanud nende abivaja-

● Võib juhtuda, et lapsed või lapselapsed on kaugel või on sootuks ise abivajajad – siis võib piisata sobivast kodusest toest, mida pakub omavalitsus.

kas siis omakasupüüdlikel või mõnel muudel motiividel, aga vaevalt et realselt erinevaid abielusfääri suhtlemisliike arvuliselt enam tekib. Lihtsalt see kõik, mis enne oli n-õ kapis, on nüüd tänaval teatud joovastuses deklareerituna. Juriidilisi küsimusi oleks lihtsam lahendada, aga konflikt ühiskonnas oleks jälle avalikum ja selgepiirilsem.

Kas kriisiolukorras riik peaks sellise valdkonna teemalisi konflikte ühiskonnas vältima või osa inimeste jaoks selguse saavutamiseks hoopis edasi arendama, on arutelu küsimus. Isiklikult olen arvamusel, et seadusloome peaks ühiskonnas konflikte vältima, mitte neid edasi arendama. Vahepeal tundus, et see teema oli kuidagi kõrvale jäetud. Isegi äärmuslased ühelt ja teiselt poolt rääkisid muudel teemadel kui see, mida magamistoas tehakse. Samas on see ikka ja alati teema, mis toob tähelepanu. Müüginumbreid ja reklaamitulu ka. Samas tuleb kõigil teemadel vabalt ja sunduseta arutleda.

Lõpetuseks tahaks soovitada üht liiki karisid vältida. Moraal ja religioon on üsna sageli kattuvad teemad. Osale inimestele tundub, et see, mis on kantslis kuulutatud, ongi viimase astme tõde. Paraku kuulutatakse eriti tänapäeval kirikutes vägagi vastandlike põhimõtteid ja elatakse veelgi vastandlikumate järgi. Kas poleks tark riigi seisukohalt usulised küsimused selles valdkonnas inimeste endi otsustada jätta? Ja seda mõlema suhtumise variandi osas. Riik ei peaks ka selles kõiki inimesi tegelikult puudutavas valdkonnas sekkuma usuorganisatsioonide tegevusse. Las iga inimene otsustab oma südame- ja tunnetuse alusel, kuidas ta usulises vallas sellesse teemasse ja tegelikult ka teistesse teemadesse suhtub. Muidu on nii, et kirikud peavad pidevalt jälgima, kes on võimul, ja selle alusel oma seisukohti kujundama. Kas see oleks ühiskonna kui terviku huvides? Vaevalt. Jäägu ikka keisrile, mis keisri kohus ja õigus ning kirikutele usuvabadus, mis ka meie põhiseaduses sõnaselgelt deklareeritud.

Hooldekodude ülesanne selles protsessis on selgitada välja täpne hind, see avalikustada ning mõelda läbi ööpäevaringse hooldusteenuse arveldamise protsess. See kõik on olnud ajamahukas ja pingutusrohke. Sotsiaalkindlustusamet on andnud endast parima, et vastata nii omavalitsustele kui ka hooldekodude küsimustele, mis reformi ettevalmistuse käigus tekkinud. Meie roll ongi reformi ettevalmistusel nõuga teoks olla, et kõik sujus võimalikult hästi. Sügise poole saame juba järelevalve käigus vaadata, kuidas reform on käivitunud ning uute elanike vastuvõtt sujunud.

Kauni kodu tiitlit püüab kolm aeda

Läänemaa kauni kodu konkurssi esitati kolm koduaeda.

„Oli küll kaunist, mida märkida, kolm väga tugevat kandidaati,” ütles SA Läänemaa vabariikliku ühenduse konsultant Maarja Läänesaar. „Oleme väga ootusärevad.” Kuu aja jooksul vaatab komisjon kodud üle, juulis-augustis, kui aiad on kõige kaunimad, tehakse neist fotod. Parima või parimad esitab SA Läänemaa üle-eestilisele konkursile, mille patroon on Eesti president. „Eks paistab, kas saada me ühe või saadame kõik,” ütles Läänesaar.

Konkursile sai esitada aia, kortermaja või mis iganes hoonne, mis seda väärrib, kasvõi oma kodu. „Seda on ette tulnud,” ütles Läänesaar. Tavalisem on siiski, et naabrid annavad märku, et aed või majaümbrus väärriks kauni kodu tiitlit.

KAIE ILVES

Vald müüs Kasari kooli neljandal katsel maha

Internetis 20 000 euroga oksjonile pandud Kasari koolimaja pärast läks viimase poole tunni jooksul kahe pakkuja vahel rebimiseks.

See oli neljas kord koolimaja enampakkumisel müüa, varem keegi seda ei tahtnud. Oksjon läks 15 minutit üle aja ja hind tõusis 20 000 eurolt 26 000 eurole, millega koolimaja viimasele pakkujale maha müüdi.

Läänemaa valla majandusjuht Urmas Osila kuulis uudist Lääne Elu käest. „See on küll rõõmusõnum,” märkis Osila. „Kui viimati vaatasin, oli oksjoni lõpuni kümme minutit ja kõikidele Kasari objektidele oli pakkuja olemas.” Et hind nii palju tõusis ja üksteisest üle pakuti, tundus Osilale üllatav. „See paneb mind isegi imestama, aga tore,” ütles Osila. „Müüsimise kulud, mitte et raha saada. See vandaalitsemine seal läks ikka väga hulluks.” Tühjana seisva ja elumajadest kaugel asuva hoonne aknaid visati sisse ja lõhuti ka maja seest.

Sama pakkuja, kes ostis Kasari vana koolimaja, osales ka kooli spordiväljaku oksjonil, kuid loobus viimaks ja väljak läks teisele. 12 400 euroga oksjonile pandud 3,6 ha suuruse spordiplatsi lõpphinnaks jäi 14 201 eurot. Esmaspäeval leidis omaniku ka Kasari kooli võimla, mis läks müügiks alghinnaga 20 000 eurot.

Kasari kool. URMAS LAURI

Nädal tagasi õnnestus Läänemaa valla maha müüa seitse tarvitatud muruniidukit, mis Osila sõnul seisid jõude. Muruniidukeid ihales seitse pakkujat ja seitsme masina eest alghinnaga 50 eurot soostus viimane pakkuja välja käima 190 eurot.

Traktori esimesi uusi ja tagumisi tarvitatud velgesid koos rehvidega 750 euro eest keegi osta ei tahtnud ja vallavalitsus pani need 500 euroga uuesti enampakkumisele. Eelseks ei olnud keegi veel pakkumist teinud. Müümata on ka Virtsu mõisa tollakuur alghinnaga 20 000 eurot ja autotõstuk alghinnaga 3000 eurot. „Eks tõstuk ole meil kogu aeg olnud, aga on amortiseerunud,” ütles Osila. „Ehk läheb kellelegi koduses majapidamises tarvis. Müüme tõstuki maha ja saame näiteks uue muruniiduki osta.” Autotõstuki pole vallas Osila sõnul tarvis. „Lähme linna, võtame rendiks, teeme kõrgemad tööd ära ja viime linna tagasi,” ütles ta.

KAIE ILVES

Haapsalu kesklinna asunud ühishaudade ala on korrastatud ja sinna muru külvatud. Välja kaevatud inimeste säilmed ootavad kirstudes ümbermatmist.

ÜHISHAUA LÕPP

Ühishauast väljakaevatud on ümbermatmiseks valmis

Teisipäeval lõpetasid Eesti sõjamuuseumi töötajad Haapsalu kaubamaja esimesse ühishauda maetute luude korrastamise ja nüüd on 62 väikest kirstu ümbermatmiseks valmis.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Mai lõpus kaevati sõjamuuseumi arheoloogid kaubamaja esimesel platsil kolmest sõjaohvrite ja sõdurite säilmed, jääb Haapsalu linnapea Urmas Suklese kinnitusele esialgu muruplatsiks. „Praegu muru kasvab,” ütles Sukles. „Küllaltki ilus on.”

Suklese sõnul on arhitektid küll lasknud lennata mõtetel, mis platsil olla võiks, kuid esialgu pole linnal plaanis sinna midagi rajada. „Võibolla kunagi tulevikus,” ütles Sukles. Midagi kindlat tema sõnul praegu pole. ajal on hukkunute nimeplaadid haulal olnud kolmes reas, selgus kaevamisel, et hukatud olid maetud kahes reas. 1941. aastal hukatutele lisaks oli hiljem ühishauda maetud ka 1946. aastal metsavendade poolt maha lastud naine – Martna partorg. „Otsa peal oli eraldi hauas naisterahvas,” kirjeldas Unt. Temaga samal ööl tapeti veel hävituspataljoni ülem, kes võidi samuti ühishauda matta. „Teises otsas oli maetud üks villaste sokkide ja kingadega eraisik, see võis vabalt olla hävituspataljoni mees, aga tema nime kusagil nimekirjades ei eksisteerinud,” ütles Unt.

Kapten vanas haus

Haapsalu kaubamaja esisel platsil oli kõrvuti mitu ühishauda. Neist vanim esimese maailmasõja ajast, hilisem 1980. aastast, mil osa teise maailmasõja lõpus Haapsalu vanale kalmistule sängitatud punaarmee sõduritest sealt üles kaevati ja näidismatuseks linna keskele ümber maeti.

Mai lõpuks kaevati arheoloogid esimesena välja 1941. aastal sakslaste poolt maha lastud tsiviiliskute säilmed. Kuigi omal

Sõjahaudade ala jääb esialgu muruplatsiks

Haapsalu kaubamaja ja valgusfooride vaheline ala, kust möödunud kuul kaevati välja sinna maetud sõjaohvrite ja sõdurite säilmed, jääb Haapsalu linnapea Urmas Suklese kinnitusele esialgu muruplatsiks.

„Praegu muru kasvab,” ütles Sukles. „Küllaltki ilus on.”

Suklese sõnul on arhitektid küll lasknud lennata mõtetel, mis platsil olla võiks, kuid esialgu pole linnal plaanis sinna midagi rajada. „Võibolla kunagi tulevikus,” ütles Sukles. Midagi kindlat tema sõnul praegu pole.

Sõjamuuseum kaevas 24.–26. mail platsilt välja üle 50 hukkunute säilmed, mis peagi maetakse ümber Haapsalu vanale ja Ridala uuele kalmistule.

Pärast kaevetööde lõppu korrastatakse Haapsalu Linnahooliduse platsi – vedas mulda ja külvatakse muruseemne.

Eesti sõjamuuseumi direktori Hellar Lille sõnul lähevad Läänemaa ümbermatmisele veel Palivere ja Tuudi sõjahaud. Millal see juhtuda võib, pole teada, sest tööde järjekord on mitme aasta pikkune.

Malle-Liisa Raigla

videst. „Ainult üks kapten on teise maailmasõja ajal siin hukka saanud,” ütles Unt. Hukkunu perekonnanime polnud küll Kai, kuid venekeelset и-tähte võib и-tähega segamini ajada ja nime lõpuosa ei pruukinud olla loetav.

Enamik jääb tundmatuks

38 tsiviiliskute, kes on ühishauda maetud, suudeti 1944. aastal ümbermatmise käigus tuvastada viis. Kuigi arhiivdokumentide järgi on ajaloolased koostanud mahalastute nimekirja ja nende arv nagu klapiüks ühishauda maetutega, ütles Unt, et tegelikult on see, et just need inimesed on ühishauda maetud, hüpotees. „On küll tugev alus pole väita, aga kuniks kedagi pole konkreetselt tuvastatud, ei saa midagi kindlat öelda,” ütles arheoloog. Ta lisas, et praegusel juhul ei ole hukkunute tuvastamine eesmärk omaette.

Suuremal osal mahalastutest oli kolju näo poolne osa tugevasti purustatud. Undi sõnul on see mahalastutele, kui neid on tulistatud kuklasse, iseloomulik. Mõnel juhul märkasid arheoloogid ka luumurde, kuid need võisid olla ka ümbermatmise käigus tekkinud.

Mujalt Eestist on teada kirjeldusi, et enamasti viidi inimesed mahalaskmisele öösel autokastis. Lasti suhteliselt lähedalt, umbes 10 sammu pealt vintpüssist selga ja kuklasse. Kui keegi veel elumärke ilmutas, tulistati ka hauda. Nii leiti ka ühishauast tsiviiliskute juurest ilmselt hukkunute riiete vahele jäänud vintpüssi padrunihültsed.

Maetute juurest tuli välja ka muid isiklikke esemeid nagu prillid, mansetinööbid, kammid. Esimese maailmasõja ja tsiviiliskute matmispaiga vahele maetu juurest leidsid arheoloogid pooliku kaasaskantava õigeusu ikooni.

Prilli-
hooaeg
on käes!

Raamid
ja päikeseprillid
kuni **-50%**

Karja 7, Haapsalu, tel. 47 34 737
E-R10-18, L 10-15, P suletud
www.normanoptika.ee

norman
optika

● RISTI KOOL

Risti kuuik: siit me tuleme, hoidke alt!

Näitleja ja kirjanik, stsenaarist ja režissöör, ehitaja ja füüsik – Läänemaa ühe kõige väiksema 9. klassi lõpetajad said täna tunnistused kätte ja on valmis maailma vallutama.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Nad on esimesest klassist peale koos olnud. Neid on kuus, viis poissi ja üks tüdruk: Martin Sinisaar, Markus Sinisaar, Morten Pirk, Andi Henn Visla, Raiko Oja ja Carolina Järv. Kõik nad unistavad punasest vaibast, ühel või teisel moel. Kõik on võimalik. Kõik on veel ees.

Martin ja Markus on kaksikud. Raikol on tunnustusel ainult viied. Carolina on jõudnud istuda kõigi klassivendadega. Õpetaja sõnu „Noh, poisid!” tunni alguses on ta kuulnud oi-oi kui palju, aga kümne aasta pärast ei saa keegi tast mööda vaadata – ta on Londonis stsenaarist.

Martin mängib kümne aasta pärast Eesti draamateatri lavaval peaosi. Markusest on saanud ehitaja ja oma maja – linnamaja, kuidas siis teisiti – on ta juba püsti pannud. Raikost on saanud füüsik, vahest isegi tuumafüüsik, ja Mortenist kirjanik. Andit võib kohata mõnel auhinnavalgal, kus pärjatakse muusikuid või režissööre, aga selleni jääb veel kümme aastat.

Et seda kõike vaid õhulossideks ei peetaks, ei pelga veksleid välja anda ka Risti kooli direktor Tiina Puusalu. „Nende seast tuleb näitlejaid, muusikuid ja kirjanikke,” ütleb Puusalu.

Oma bänd AM Duo

Aastal 2023 on Andil ja Mortenil oma bänd AM Duo – A nagu Andi ja M nagu Morten. Andil mängib viiulit, kuuendast eluaastast peale, ja Morten karmošk. Suvel sõidab AM Duo Saksaamaale Eurovide'ile, Euroopa suurimale rahvakultuurfestivalile. Tunamullu pani Morten parima karmoškamängijana kinni Rannalöötsa, sel aastal sai tema jutt „Ükskord läks üks mees Rooma” Ernst Enno omaloomingu konkursil esikoha. „See jutt kõlab mul nagu romaani proloog, nii et võibolla kirjutan ma seda edasi,” ütleb Morten. Et olla hea kirjanik, tuleb ülikooli minna. „Õde ütles, et see nõuab haridust,” ütleb Morten. Nii et küllap nii on.

Klassijuhataja Urve Aasmaa ennustab Mortenile hoopis keelethead tulevikku ja ütleb, et temast võib tulla klassi teine kuulus. Esimene on klassijuhataja

Risti kooli lõpetajad (vasakult): Raiko Oja, Markus Sinisaar, klassijuhataja Urve Aasmaa, Andi Henn Visla, Martin Sinisaar, Carolina Järv ja Morten Pirk oma lennu puu ees, mis üheksa aastat on koos lastega kasvanud.

URMAS LAURI

sõnul usin, püüdlik ja auahne Martin, kes oleks hea meeleiga igas pulmas peigmees ja igal matusel kadunuke. Seda on õpetaja hoiatuseks öelnud, et päris nii ei saa. „Aga temast võib tulla täht,” ütleb Aasmaa.

„Üks mõte on minna näitlejaks õppima,” ütleb Martin. Laulda ja näidelda tal meeldib. Kui ta gümnaasiumi lõpetab, võetakse lavakunstikoolis vastu uus lend. Selle on poiss juba aegsasti välja uurinud.

Draamateater tundub äge asi, seal võiks töötada küll, ja Tallinn on täitsa okei linn, kus elada.

Andit paelub muusika, filmikunst ja kunst. Klassijuhataja pakubki, et Andist saab kunstnik. „Režissöör või muusik,” ütleb poiss ise. Filme teeks ta Eestis, „Tõde ja õigus” – see oli hea film.

aga enne punasele vaibale astumist tuleb AM Duol rahvast tant-sitada kahel jaanipeol.

„Kui Andi ja Morten bändi edasi teevad, siis nemad saavad päris kuulsaks,” märgib Raiko. Küsimusele, kes saab kõige rikkamaks, vastab Raiko, et tema. Füüsika otse tõmbab raha ligi.

● Täna saab kuuik kätte lõputunnistused, kus suurem jagu hindeid on neljad-viied, ja teekond Rooma võib alata.

Klassijuhataja sõnul on Martin, Morten ja Raiko nagunii kange klassi kolm eriti kanget, kellele elul võib olla nii mõndagi pakkuda, kui ise mees oled ja õnnel sabast kinni saad.

Carolina kohta pakub klassijuhataja, et IT-tüdruk, aga Carolina ise unistab hoopis muust –

paar valikut on, filmiprodutsent või stsenaarist. „Mulle meeldib asju välja mõelda,” ütleb Carolina. „Terve elu on meeldinud. Olen hakanud veits raamatuid kirjutama inglise keeles.”

Miks inglise keeles? „Ei tea, ma pole end kunagi eesti keeles mugavalt tundnud,” ütleb ta. Tüdruk on Inglismaal juba välja vaadanud paar filmikooli, kus edasi õppida. Kümne aasta pärast elabki ta Inglismaal ja teeb filme. „Muidugi käiksin ma Eestis külas,” ütleb Carolina.

aga lapsed ja perekond? Kunagi ikka, ütleb kuuik. Lapsi (võibolla) üks-kaks, rohkem läheks paljuku, liiga palju jama-miste nendega, ja needki üks-kaks hiljem, sest elada tahaks ju ka. No ja noorus on ju hukas, seda näeb nooremate klasside pealt, kätartsevad ja õpetajaid ei kuula.

Täna saab kuuik kätte lõputunnistused, kus suurem jagu

hindeid on neljad-viied, ja teekond Rooma võib alata. „Nende lastega läheksin luurele küll,” ütleb klassijuhataja Urve Aasmaa.

Eks selleni jõudmine võtnud omajagu aega ja vaeva. 8. juunil nookab Puusalu peaga klassiukse poole ja ütleb: „Kui palju see üks on aastate jooksul paukunud, ja minu käes ka!”

„Mõnega on olnud draamat, aga lõppkokkuvõttes tore,” ütleb Martin üheksa aasta kohta.

Kui tõmmata kuuik „kõige”-liistule, siis Raiko on kõige targem – puha viied. Morten on kõige põhjalikum ja Carolina kõige rahulikum. „Poiste seas kõige rahulikum tüdruk, kes üldse olla saab,” ütleb Aasmaa. Andi on kõige suurem naljamees, Markus kõige rahutum ja Martin kõige edevam – näitlejale kulub ära, kuidas sa vaene hing muidu laval olekut nautida saaks.

Kui kuuiku hinded esimesest klassist peale ühte patta panna,

Läänemaa põhi-koolilõpetajad 2023

- Haapsalu põhikool 128
- Taebla kool 24
- Noarootsi kool 21
- Oru kool 14
- Ridala kool 12
- Kullamaa kool 12
- Haapsalu Viigi kool 11
- Palivere kool 9
- Martna kool 6
- Vormsi kool 6
- Risti kool 6

Kokku 249

ALLIKAS: LÄÄNE-NIGULA VALLAVALITSUS, KOOLID

siis kolmesid oleks näpuotsaga. „Ega see väga tavaline ole,” ütleb Aasmaa. – „Targad lapsed on?” – „Seda nad on,” kinnitab Aasmaa. Martin ja Carolina õpivad edasi Noarootsi gümnaasiumis, Morten, Andi ja Raiko Läänemaa ühisgümnaasiumis, Markus Haapsalu kutsehariduskeskuses siseviimistuse erialal.

Minevik lähemal

8. juunil on sisseastumiskatsed selja taga, aga viimane lõpuksam veel ees.

Veel pole Risti kooli uks selja taga kinni langenud, minevik on lähemal kui tulevik ja esimene koolipäev meele.

„Istusime kõik lava peal,” meenutab Martin kooli algust. „Äkitselt tõusid kõik püsti ja hakkasid hümnit laulma. Meil polnud õrna aimugi, mis asi see on. Tõusime ka, aga laulda ei osanud.”

Laval istumist mäletab ka Markus. „Suured viisid meid käre kõrval sinna,” ütleb poiss.

„Esimene kooliaasta oli kohutavalt pikk, pikem kui ükski järgmine,” meenutab Morten.

„Mäletan, et tegime kuuse ees pilti,” ütleb Carolin. Ristil on igal lennul oma puu, mis panakse kasvama kohe, mitte siis, kui kool juba selja taha jäämas. Üheksa aastaga on kuusk sirgunud tihedaks ja tugevaks, nii et pisikest kasvu Carolin ei paista selle tagant öieti väljagi.

„Esimestel päevadel nutsin palju,” meenutab Raiko. Miks? Las olla, kes seda enam mäletab.

Andi läks üheksa aastat tagasi 1. septembril koju ja küsis emalt, kas kool on kohustuslik. Ema ütles, et on, tuleb kuidagi ära kannatada. „Ma siis kannatasin,” ütleb Andi, nägu nalja täis.

Risti põhikooli seitse maagilist aastat

Arvu 7 on alati maagiliseks peetud. Nii olla tundnud babülonlastes seitset planeeti, nende templid olevat olnud seitsmeastmelised ja nende nädal kestnud – nagu meilgi – seitse päeva. Seitse on pühaks arvuku paljudes religioonides, samuti mainitakse piiblis arvu seitse rohkem kui 500 korral.

Kohe-kohe täitub minulgi seitse aastat koolijuhina Risti põhikoolis. Kui 2016. aasta septembris koolipere ette astusin, tajusin ootust, mida uus juht ikka ja alati kaasa toob – ootust muutusteks või millegi uue alguseks või algatamiseks. Taolised ootused on ikka segatud pisukese hir-

muga (aga ka põnevusega) muutuste ees.

Mõtlesin toona, mida küll „uute tuultena” pakkuda, kas oleks see reaalkallak või humanitaarkallak. Kui viimane, siis milline, kas ehk kaldu võõrkeelte või hoopiski kaunite kunstide poole? Ei möödunud aga palju aega, et taitata: kool on juba pikka aega olnud kultuurikallakuga kool. Nii sai ka kool hellitavalt (ehkki mitte ametlikult) nimetatud.

Mis on see kultuur, mille poole ollakse kaldu?

Siinkohal meenub kord lapsevanema koolile esitatud küsimus: „Miks tituleerite ennast kultuurikoolina? Kuhu jääb siis

matemaatika, kuhu füüsika, loodusõpetus jne? Miks pelgalt kultuur?”

Minu tee Tallinna-kodust koolini ja koolist koju on üsna pikk, koguni 70 km. Tavatsen selle tee jooksul autoraadiot kuulata, sest millal siis veel olekski meie tänapäevase kiirustavas maailmas selleks kõige mõnusam aeg.

Ühel päeval oli stuudiosse raadiokuulajate küsimustele vastama kutsutud tollane kultuuriminister Tõnis Lukas. Üks tarmukas raadiokuulaja küsis: „Kas värske kultuuriminister ka teab, mis see kultuur üldse on?” Tõnis Lukas ei vajanud vastamiseks mõtlemis- hetke: „Kultuur on meie jalajälj

kõiges, mis meid ümbritseb,” vastas ta.

Kas saakski täpsemini defineerida? Meie jalajälj kõiges, mis meid ümbritseb: pärimuskultuur, laulukultuur, tantsukultuur, õppimiskultuur, teadmiste ja oskuste põlvest põlve edasi kandmise kultuur, liikumiskultuur, söömiskultuur, perekultuur, keskkonna- ja loodus-hoiukultuur, rannarahva merekultuur. Töökultuur. Ja nõnda ikka edasi.

Meie jalajälj – kultuur – on kõikehõlmav mõiste, kultuur ei saa läbi matemaatikata, füüsikata, looduseta. Ammugi mitte emakeelela, kaugelki mitte

võõrkeelela. Nõnda ongi kool ikka ja alati kultuuritempel.

Sel õppeaastal sai Risti kool kõrge tunnustuse osaliseks, nimelt osutusime maakonna paremuselt teiseks kooliks (Oru kooli järel) ning vabariigis 67. kooliks uuringus osalenud 273 kooli seas.

Uuring valis põhikoolide järjestamiseks neli näitajat: matemaatika ja eesti keele lõpuksamite keskmise punktisumma, nelja aastaga keskhariduseni jõudnud lõpetajate ja kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaalu.

See näitab kindlalt juurdunud õpetamis- ja õppimiskul-

tuuri ning nii võime kinnitada, et oleme ka õppimiskallakuga kool. Õppimiskallakut kinnitavad ka meie tänavused kuus põhikoolilõpetajat, kes kõik õpingute jätkamiseks juba kindla otsuse teinud. Jääb vaid soovida: „Tuult tiibadesse, armsad lõpetajad!”

Koolijuhina olen Risti põhikoolis veetnud seitse maagilist aastat, olen uhke koolile osaks saanud tunnustuse pärast ja tänuulik õpetajatele, kelle suurt ja pühendunud tööd see tunnustus kroonib. Aitäh, head kolleegid, seitsme koostööaasta eest!

TIINA PUUSALU
Risti põhikooli direktor

Erki Meister (ees keskel) koos Miinus Seitse lauljate ja muusikutega.

ERAKOJU

● ESJETTEKANNE

Erki Meister loitsib paremat homset

Helilooja Erki Meistri uus kontserdikava „Loitsud” köidab pärimuse uudse helikeelega, vokaalansambli kõla, puupillide ja kandlega.

LIIVI TAMM
Miinus Seitse laulja

17. juunil kell 19 kõlab Haapsalu ühiskooli saalis esiettekandena kontsertkava „Loitsud”. Et kõik huvilised sellest osa saaksid, on kontsert tasuta. Kava saamisloost räägib Haapsalu sündinud ja siin elav helilooja Erki Meister.

Kust tekkis idee põimida Eesti rahvapärime loitsud muusikasse?

Kava on inspireeritud praegusest kummalisest ajast, mil inimeste vahelised suhted on muutunud pingeliseks. Öhus on palju ärevust, pahaendelisust. Toimub inimeste „välistamine”, sõprussideid purunevad või vaadatakse ümber, sõda on ähvardusena me kõigi kohal.

Sellest kõigest tingituna pöördusin eesti rahvapärime poole, kus väga tähtsat osa võitluses kõige halva vastu kannavad maagilised sõnumid ning kaitse sõnad, mida üldiselt kutsutakse loitsudeks.

Loitsud on kui arstirohud, mis aitavad terveneda, puhastada ja õnnistada. Nii kõlavad muusikas loitsud kurja sõna vastu, haiguste vastu, tervenemise eest, hea soovimise loitsud ja paljud teised.

Soovisin tänapäeva ärevas maailmas lausuda ja manada iidseid

Erki Meistri kontsertkava „Loitsud” esitab vokaalansambel Miinus Seitse koosseis Sille Tamm, Ester-Silva Alperen ja Helen Põldmäe (sopranid), Anne Muldme ja Liivi Tamm (aldid), Tarmo Selter, Toivo Tammeri ja Kalle Klein (tenorid), Rain Parve ja Erki Meister (bassid). Instrumentaalansambel astub üles koosseis Kristi Mühling (kannel), Margarita Meister (flööt), Kalle Klein (saksofonid), Veiko Veski (pärmupillid ja löökpillid), Paul Taklaja (löökpillid).

Mõned väljavõtted loitsudest, mis tulevad kontserdil lausumisele:

● Öne soovimise sõnad

Tervis tulgu, haigus mengu, argipäevi harvast tulgu, pühapäevi ikka olgu!

● Hoi kurja silma eest

Issand, taiva kuningas, hoi kurja meele eest, hoi kurja mõtte eest, hoi kurja sõna eest!

sõnumeid ja selle läbi tuua kuulajateni lootust ning usku paremasse tulevikku. Usun, et sõnal on jõud ja loitsude sõnumid annavad tuge ka mulle endale.

Kust piirkondadest on teoses kõlavate loitsude tekstid pärit?

Seekord ei ole tegu ühe kindla kihelkonna pärimusega, olen kasutanud tekste Eesti eri ottest, näiteks „Sõnad kahetsuse vastu” Põidest, „Sõnad haiguse vastu”

● Tagasisaatmise sõnad

Urjoh, hunti, toho, tonti! Vastuta teid nüüd tagasi!

● Armuloits

Käokiräs lindu landu! Lindä sinnä lepistikku, karga sinnä kadas-tikku, kostpuult kosilase tuleva!

● Noorkuu teretamine

Tere, tere, noor kuu! Sina vanaks, mina nooreks, sina kannika kasvatajaks, mina kannika sööjaks!

● Mine ära, õel

Mine ära, õel, mine kuri, mine mööda maad metsa sisse, näri haava, näri haavapuud, viska viha vahtra sisse!

„Sõna on loomise vägi, seda teavad kõik vanad rahvad. Eesti on Euroopa rahvastest üks vanemaid.

Maagiline sõnumine ehk loitsimine on meie kultuuri enesestmõistetav ja tähtis osa. Enamik lapsi on üles kasvanud „Varesele valu...” saatel.”
Peeter Laurits

Tarvastust, „Öne soovimise sõnad” Iisakust ja Sangastest, „Armuloits” Põlva kihelkonnast jne.

Kummalisel kombel moodustavad need Eesti eri paigust kogutud lausumised muusikasse valatuna loogilise terviku.

Milline on teose esituskoosseis?

Kava kannavad vokaalansambel Miinus Seitse ja solistid. Instrumentalistidena löövad kaasa Kris-

ti Mühling kandlel, Margarita Meister flöödil, Kalle Klein saksofonidel, Veiko Veski pärmupillidel, Paul Taklaja löökpillidel.

Kandle valisin just selle pilli tiheda seose tõttu rahvamuusikaga – kandlel on üsna kande roll Loitsude kavas ja Kristi Mühlingu interpretatsioon on väga meeldejääv. Kannelt oli huvitav põimida saksofoni ja flöödi kõlaga. Saksofonist Kalle Kleiniga seob meid aastakümnetepikkune koosmuusitseerimine, flöödisasid kannab mu tütar Margarita Meister – mulle teeb rõõmu teadmine, et saan järgmise põlvkonnaga ühiselt muusitseerida.

Viimaste teoste esiettekanded on kõlanud just Haapsalus – miks nii?

Haapsalu on minu sünni- ja kodulinna. Loitsude kava on kirjutatud Haapsalus ja tahan võimalusel alati just siin muusikat ka ette kanda. Tunnen, et Haapsalu väärtustab kultuuri, olen tundnud toetust nii linna kui ka kultuurikeskuse poolt ning see annab jõudu luua.

Loitsude kava kanname praegu ette kaks korda: Tallinnas kõlab see muusika Kadrioru lossis. Haapsalus on Läänemaa ühiskooli suurepärase akustikaga saal „Loitsude” kavale justkui loodud. On rõõm ja au laulda mullu aasta kooliks valitud väärkas hoones.

Peeter Nelis (klaveril) ja õpetaja Elen Rimmel.

ERAKOJU

Emotsioonid mustadest ja valgetest klahvidest

Suvekuu alguses andsid südantsoojendava kontserdi 11 aastat Haapsalu muusikakoolis klaveriõpetajana töötanud Elen Rimmeli õpilased, nende seas ka vehklemistreener Peeter Nelis.

14 eri vanuses õpilast, kellest kaks täiskasvanuõppest, mängisid Pärdi, Beethoveni, Griegi jt loomingut. Enamikul õpilastest puudus varasem esinemiskogemus, aga nad said tublilt hakkama. Rõõm oli kuulata õpilasi mängimas koos õpetajaga plokkflöödil ja ka neljal käel klaveril.

Teiste seas astus kontserdil üles ka vehklemistreener Peeter Nelis, kes alustas Rimmeli juures klaveriõpinguid kolm aastat tagasi. Alklassides oli Nelis paar aastat harjutanud range ja nõudliku õpetaja Päivi Tammiku juhendamisel, ent toona jäid õpingud vehklemistreeningute kasvava koormuse tõttu pooleli. Nüüd, 60 aastat hiljem, naudib ta täiel rinnal klaveriheliseid.

Ajendi uuesti alustada tekitas kümne aasta tagune kohtumine Kariibi mere progeroogi laevakruisil, kus Nelis tutvus ansambli Genesis endise kitarristi Steve Hackettiga. Pärast seda on käidud paljudel Hacketti bändi kontserditel, kus ta on mänginud enda ja Genesisi loomingut. Pala „Firth of Fifth” lummab oma tugevate klassikaliste kõlade ja imeliste klahvillisoolodega meeled jäägitult.

Hackettil kui professionaalsel tippmuusikul, kes on ühtviisi kodus nii elektrilisel kui ka akustilisel kitarril, ja tema abikaasal-mäenedžeril Jol jagub alati lõputult nippe ja soovitusi, mida mängimisel ja komponeerimisel kasutada.

Nelise esimesed katsetused süntesaatoril ei viinud kuhugi ja nii seadis ta sammud laulja

ja muusikaõpetaja Ilona Aasvere juurde, kes andis palju kasulikku õpetust, aga ka soovitusi kindlasti jätkata ja muusikakooli minna.

Visadus viib sihile. Tehniliselt ja rütmiliselt raske pala „FoF” sai rahuldaval tasemel selgeks ja eelmisel sügisel klaveritundi minnes mängis Nelis õpetajale ette Mike Oldfieldi loo „The Top Of The Morning”. Originaalversioonis kuulis õpetaja kohe ära ka flöödihelid ja nii otsustati, et võiks proovida duetti. Juuni alguse kontserdi lõpuosas kõlaski ilus klaveri ja flöödi kooslus. Kontserdi lõpupalaks esitas Nelis Anthony Banksi (Genesis) „Anyway”.

Muusikakoolis on traditsioon tähistada detsembris koolile nime andnud helilooja Cyrillus Kreegi sünnipäeva õpilaste omaloomingu kontserdiga. Nelis on seal kolmel korral esinenud enda komponeeritud paladega. Ta on täiskasvanud õppijatest ainuke, kes on julgenud kontserdil esineda. Kuna vehklemine nõuab head reaktsiooni ja orienteerumiskiirust, on ta seda ära kasutanud ka klaveripalades.

Meie närviliseks ja pingeliseks muutunud elus annab muusitseerimine suure rahulduse ja õnnetunde. Täiskasvanud, kel vähegi on soov mõnda muusikainstrumenti mängima õppida, tehke see julgelt teoks. Teie eelis on, et võite ise valida oma lemmikpalad, mida mängida – pool rõõmutunnet on seega juba tagatud.

Veel kord suur tänu õpetaja Elen Rimmelile ja tema tublidele õpilastele. Pealtvaatajakuulajad, lapsevanemad, sõbrad ja allkirjutanu nautisid teie esinemist. Aitäh muusikaelamuse eest!

MARITE NELIS

Mustvalged linnid meenutasid küüditatud lapsi

Teispäeva õhtul seoti naiskodukaitsjate eestvõttel 70 Eesti raudteejaamas mustvalgeid linte, et mälestada 1941. aasta 14. juunil küüditatud lapsi. Läänemaal said mälestuslindid Haapsalu ja Risti raudteejaam.

Haapsalu raudteejaamas algas mälestustseremoonia veidi pärast kella kaheksat, kui linte siduma olid kogunenud kodutütred, naiskodukaitsjad, noorkotkad, Lääne maleva pealik Andres Välli ja mitu inimest, kes lapsena Siberisse küüditati.

Nelja-aastasena koos perega Siberisse viidud Sirje Tarve ütles, et küüditamisest ta küll suurt ei mäleta, kuid erksalt püsib tema mälusopis seik, kuidas pere kodust ära viiva veoauto sõitma hakkamisel koer kuudi juures ulguma hakkas, mille peale autokastis istunud ema nutma puhkes. Tarve isa

koos perega Siberisse ei sõitnud – ta oli tol hetkel kodust eemal ja tuttavate soovitusel koju ei naasnud.

Raske aja üle elanud Tarve mainis aga Siberi kaunist loodust. „Nii ilusat loodust pole ma kusagil näinud,” ütles ta. Tarve meenutas, et kased olid seal üleni valged, ilma ühegi musta laiguta. „Kellel oli probleem kopsudega, sai sellest Siberis lahti,” iseloomustasid elulüäänud ja Eestisse tagasi tulnud Siberi puhast õhku.

„Ma ei unusta Sind!” on Saku naiskodukaitsjate ellu kutusutud ettevõtmine, millega mälestatakse juuniküüditamise ja kõigi võõrvõimude repressioonide tõttu kannatanuid. Naiskodukaitsja Lääne ringkond osaleb ettevõtmises kolmandat aastat. Tänavu mälestati küüditatud lapsi. HEINRIH HEINTALU

MÜÜK

Kandiline puitbrikett koos veoga, toome ka väiksemaid koguseid, soovi korral ladustame panipaika. www.briketivedu.ee, 507 8754.

Küttepuud! Toores, kuiv ja metsakuiv leht- ja okaspuu. Pikkused ostja soovil. Vedu 3–7 m. Tel 505 5203 või 516 4278.

Müüa kuiva ja märga küttepuud. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa küttepuid: valge lepp, sanglepp, kask, metsakuiv okaspuu. Täpsem info 5697 5216.

Müüme põrandat-, voodri- ja ehituslaudu mitmes laiuses. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalaudu. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Soodushinnad! Otse tootjalt kandiline pakitud kase-, sega-, tume- või turababrikett, premium pellet 6 ja 8 mm, pakitud kivisüsi, kuivad klotsid võrgus. Vedu üle Eesti. Tel 506 8501.

Aiapidaja unistus! LEHMA KÖDUSÖNNIK 30 l/kott.

Kuiv küttepuu võrkotis 30; 40; 50 cm. Tammaru Farm 523 8852. www.tg.ee.

Müüa 3meetrist küttepuud: must lepp, hall lepp, kask koos kohale toomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo telefoni teel 5829 3564.

LAAT

Lilleamplice soodsmüük Haapsalus Põllu 18 pühapäeval, 18. juunil kell 12–15.

KINNISVARA

Põllumajandustootja ostab põllu- ja metsamaad. Parim hind. Tel 506 9600.

TEENUS

Korstnapühkimisteenus ja tõmbe- ja tõmbeprobleemide lahendamise. Korstnapitside ehitus ja remont. Tel 5342 2642.

Katusefirma Arku Ehitus AI OÜ. Katuse renoveerimine, profiilpleki paigaldus, vihmaveesüsteemide, lisaplekide ja turvaelementide paigaldus. info@arkuehitus.ee, www.arkuehitus.ee, tel 5394 7498.

Tootja Läänemaal valmistab klaasplastist septikuid ja mahuteid. Kaeve- ja planeerimistööd kopplaaduriga. Tel 551 0428, ain.raali@mail.ee.

Teeme ehitustöid. Põrandate, seinte ja lagede ehitus. Vannitubade ja WC-de remont. Maalri- ja plaatimistööd. Kontakt: 5697 5216, Lääne Saamees OÜ.

Paigaldame tänavakivi Haapsalus ja Läänemaal. Võta julgelt ühendust ja leiame kõigile küsimustele lahendused. Tel 5632 7955 või dekkana.ehitus@gmail.com.

Rakkekaevude puhastamine, remont ja rõngaste vahetamine. Käsipumpade remont. Tel 5840 0240.

Viin ära vanarauda, oksi, ehitusprahti, mööblit jm. Teen lammutus- (kuurid, ahjud jne) ja ehitustöid. Keldrite ja garaažide puhastus. Tööd murutrimmeriga, puude langetamine ja muud tööd. Tel 5802 9660.

TÖÖPAKKUMINE

Kastani köök pakub tööd kokale suveks puhkuste asendajaks (juuli). Täpsem info tel 5656 9419 või annikakastani@hotmail.com.

SPORDIBAASIDE HOOLDUSTEHNİK

Haapsalu Linna Spordibaasid OÜ võtab tööle spordibaaside hooldustehniku, kelle tööülesanded on:

- spordibaaside ja -rajatiste ettevalmistamine ja hooldamine,
- spordiinventari ülespanek ja mahavõtmine, vajadusel hooldamine ja remont.

Kasuks tuleb vähemalt B-kategooria juhiloa olemasolu.

Kandideerimiseks esitada CV ja avaldus kuni 19.06 personal@hsb.ee.

Täpsem info: sulev@hsb.ee või tel +372 506 9115.

Tasuv töö turbaräpsete ladujatele Niibi rabasse. Transpordi võimalus. Tel 5804 2702.

Toimetused kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis www.abikassa.ee. E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

TEATED / KONKURSID

Läänemaa Invaühingu üldkoosolek toimub 19. juunil kl 12.30 Haapsalu muusikakooli saalis. Päevakorras: majandusaasta 2022 aastaaruande kinnitamine. Info 585 8498.

Läänemaa Invaühing.

Neljapäeva, 15. juuni õhtul kella 23st kuni reede, 16. juuni varahommikul kella 5ni toimub Palivere alevikus joo-giveetorstike läbipesu. Hooldustööde ajal soovitame hoida elamusisene kuulkraan suletuna ning tagada majapidamises väike veevaru. Palume vabandust läbipesust tingitud eba-meeldivuste pärast!
Haapsalu Veevärk AS

Lääne Elu saadab Augustibluusile!

Telli Lääne Elu paber- või digileht 1. maist kuni 31. juulini vähemalt 6 kuuks ja võida Augustibluusi passi!

Loosi läheb 3 festivalipassi.

Lääne Elu püsikorraldusega tellijad osalevad loosimises automaatselt. Võitjad loositakse välja 1. augustil.

AIIGIISTI
BLUUS
4-6 AUGUST 2023
HAAPSALU
ESTONIA

Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal. Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.
Aitame koos!
Tel 5355 4330

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada LÄÄNEMAA KRIISIABIKESKUSEST.

Psühholoogiline nõustamine
515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) – 5671 4273
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) – 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või kokkuleppel nõustajaga Nurme 2 või Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave: laanemaakriisiabikeskus.weebly.com

Sinust mälestus me hinges elab. Sinu hääled veel kõrvus kõlab...

Teatame kurbusega, et lahkus kallis ema, vanaema, ämm ja hea sõber

MILVI PARVE
10.7.1936–13.6.2023.

Ärasaatmine 16. juunil kell 12 Haapsalu toomkirikust.

Palume pärge ja kimpe mitte tuua.

Sind leinama jääb kodumaja, igatsema koduõu...

Mälestame armast naabrit **MILVI PARVE** ja avaldame kaastunnet Sirjele ja Brunole perega ema kaotuse puhul.

Peeter, Mai, Priit, Mariika ja Tiina

Mälestame Lihula piimatööstuse raudvara ja meie teekaaslast **LEONIDA RÖÖMELIT**. Südamlik kaastunne tütardele peredega.

Helgi, Herje, Eve ja Aiki

Sügav kaastunne Silja Püvele perekonnaga armsa ema **LEONIDA RÖÖMELI** lahkumise puhul.

Töökaaslasest Katre Kaubandusest

Südamlik kaastunne **LAINA TRUUVER-SARRAPIKULE** abikaasa kaotuse puhul.

Kolleegid Haapsalu linna algkoolist

Avaldan südamlikku kaastunnet Hiiele ja teistele omastele kallile tüdriku **JUTA OTSPOOLI** kaotuse puhul.

Inna

Mälestame ühingu liiget **MILVI PARVE** ja avaldame kaastunnet omastele.

Läänemaa nägemisvaegurite ühing

Lahkus kallis tüdritar **MILVI PARVE** (neiu Rääli) 10.7.1936–13.06.2023.

Siiras kaastunne Sirjele ja Brunole perega
Heljo, Ervin ja Vello

Kustus elu, vaiks valu, mälestus jääb elama...

Siiras kaastunne Siljale perega kallile emale **LEONIDA RÖÖMELI** kaotuse puhul.

Klassiõed Aino, Malle ja Maie

Avaldame kaastunnet Sirjele ja Brunole perega ema **MILVI PARVE** kaotuse puhul.

Õie, Urmas ja Marko perega

Mälestame kauaaegset naabrit **MILVI PARVE** ja avaldan kaastunnet lähedastele.

Heiki

Mälestame kauaaegset kooriliiget **MILVI PARVE**. Südamlik kaastunne tütrele ja pojale perega.

Naiskoori Netty lauljad

Sügav kaastunne Aime Kulbokile tema leinas.

Swecon AS kolleegid

Langetame leinas pea **MILVI PARVE** lahkumise puhul.

Mälestame rõõmsameelset koolikaaslast Haaska kooli päevilt.

TUHASTAMISMATUSED JA HAUAMATUSED

LÄÄNEMAA MATUSEBÜROO OÜ

Kooli 4, Haapsalu
tel 473 7210

24 h lahkunu transport külmikusse, tel 514 6239.

Info tel 554 3471.

Vaikselt kustus elu põlema jäi küünlai

MALLE-LIISA RAIGLA

Haapsalu merevesi on väga soe

Kolmapäeva keskpäeval oli Haapsalu randades merevee temperatuur 21 kraadi, sama palju oli ka õhusooja.

Randades lehvib roheline lipp, mis tähendab, et vesi on soe ja ohtlikke baktereid või aineid veest leitud pole.

Vaatamata soojale ilmale kolmapäeva keskpäeval Haapsalu kahes rannas inimesi palju ei olnud – G4S rannavalve info järgi oli Vasikaholmil 15 ja Paralepas 20 inimest. UV-tase oli 4, mida loetakse keskmiseks tasemeks.

Terviseameti kuu aja eest tehtud analüüside põhjal on nii Vasikaholmi, Paralepa kui ka Roosta rannas vee kvaliteet väga hea. Uued proovid võtab terviseamet randadest juuni keskel.

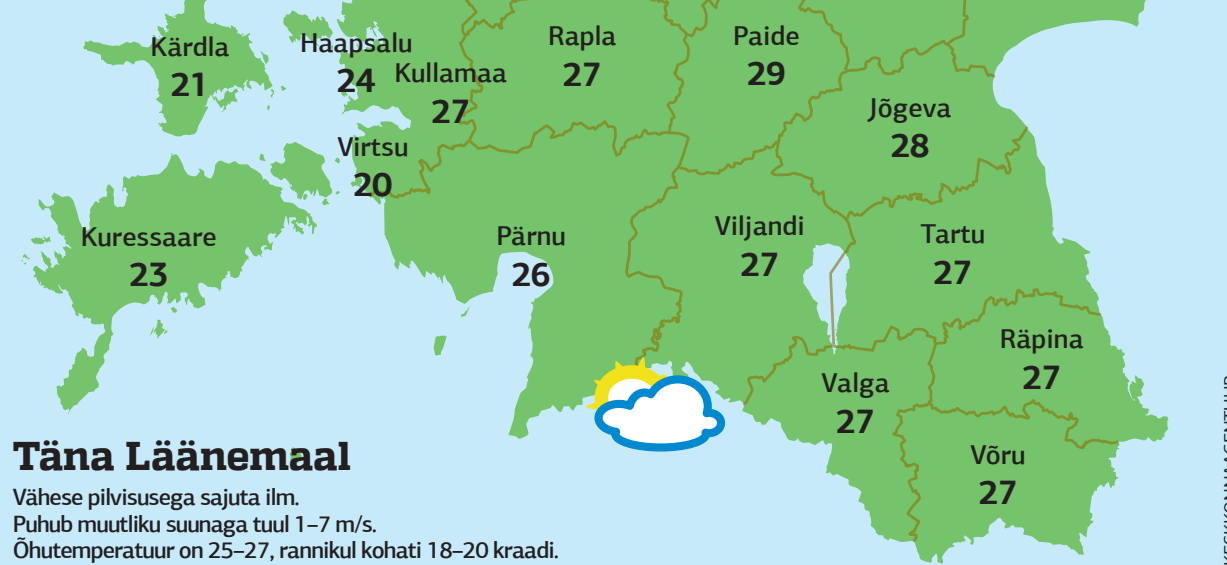
Kuigi Haapsalus on veetemperatuur sama kõrge kui õhutemperatuur, siis kõikjal Läänemaal see nii pole: Dirhamis on veetemperatuur 10,8 kraadi, Rohukülas 17,7 ja Virtsus 18,2 kraadi.

MALLE-LIISA RAIGLA

ILM

VEETEMPERatuurID

(14. juunil kell 13.00)
Dirhami 10,8°
Haapsalu 21,°
Virtsu 18,2°
Rohuküla 17,7°

Täna Läänemaal

Vähese pilvisusega sajuta ilm.
Puhub muutliku suunaga tuul 1–7 m/s.
Õhutemperatuur on 25–27, rannikul kohati 18–20 kraadi.

Reede	öö päev	Laupäev	13°...27°	Pühapäev	15°...23°	Esmaspäev	14°...24°
põhjatuu 1–5 m/s		loodetuu 2–6 m/s		idatuul 3–8 (13) m/s		idatuul 4–9 (13) m/s	

ISSN 1406-1430

VAATA KA
WWW.LE.EE

Naudi
suve
Lääne
Eluga!

Tellimiseks
võta ühendust le@le.ee,
helista 473 7111 või tule
toimetusse aadressil
Posti 30, Haapsalu.

Hea Lääne Elu tellija!

Kui leht ei jõudnud
Sulle postkasti,
siis helista
Omnivasse:
☎ 661 6616.

LAVASTAJA
VILJA NYHOLM-PALM

ARGO AADLI
(TALLINNA LINNATEATER)

HILJE MUREL
(EESTI DRAAMATEATER)

HARRIET TOOMPERE
(EESTI DRAAMATEATER)

ANDERO ERMEL
(TALLINNA LINNATEATER)

TEERISTI VILLA TEATRIGARAAŽIS
30. JUUNI-17. JUULI

PILETID MÜÜGIL PILETILEVIS JA PILETIMAAILMAS

EVG Print
www.evgprint.ee

NÕRKUSE
Lavastaja Vilja Nyholm-Palm

HARRIET TOOMPERE
(Eesti Draamateater)

ARGO AADLI
(Tallinna Linnateater)

MIIA TOOMING

TEERISTI VILLA TEATRIGARAAŽIS
22. juuli - 2. august

Piletid müügil Piletilevis ja Piletimaailmas

EVG Print
www.evgprint.ee

ESTI KULTUURKAPITAL

KASTANI

Iga päev 8-22

METSA

Iga päev 8-22

- Perešašlökk, sibula-äädika, Rakvere 600 g, 6.65/kg 3.99
- Ribitükid punases marinaadis, Rakvere 1 kg 2.79
- Peipsi sibulagrill, Wõro 1 kg 3.90
- Maitselt mahe grillvorst, Maks ja Moorits 900 g, 5.55/kg 4.99
- Sibula-äädika toorvorstid, Nõo 400 g, 7.48/kg 2.99
- Pereviiner, Rakvere 900 g, 2.78/kg 2.50
- Lastevorst, Valla 1 kg 1.99
- Kanapihvid, Tallegg 320 g, 3.10/kg 0.99
- Olivia rapsiöli 5 l, 2.20/l 10.99
- Eesti juust, viilutatud, Estover 500 g, 6.58/kg 3.29
- Kirss-kobartomat 500 g 3.98/kg 1.99
- Tomat 1 kg 1.79
- Arbuus 1 kg 1.19

